

Fóti Péter: Partnerségre épülő társadalmat (és iskolát) a zsarnokság helyett

október 13, 2013

„Az i.e. harmadik évezred kezdetével az éhezéstől való mindig jelenlevő félelem nem volt továbbra az emberi lét legfontosabb veszélyeztetője. A háborúban vagy támadás közben kard által való halál csatlakozott a éhezéstől való félelemhez. ... Amennyire meg tudjuk ítélni, a negyedik évezred és azt megelőző idők viszonylag békések voltak. A háborúk és a támadások nem voltak ismeretlenek, de nem voltak állandóak, és nem határozták meg a létet. A harmadik évezredben ezek mindennaposakká lettek. Senki nem volt biztonságban. ... királynőknek és magas rangú dámáknak, ugyanúgy, mint egyszerű testvéreiknek, szembe kellett nézniük azzal az állandó lehetőséggel, hogy egyik napról a másikra özvegyekké váltak, hogy elszakították őket gyerekeiktől és családjuktól, és szolgákká lettek valamilyen barbár háztartásban.” (Jacobsen: *The Treasures of Darkness: A history of Mesopotamian Religion*, New Haven Conn.: Yale University Press 1973)

Bevezető

Ez az írásom évek alatt formálódott. Sokakban nyilván fejcsóválást fog kiváltani, mert szakít a szokásos történelemértelmezéssel, amelynek sarokpontjai a görög fejlődés dicsőítése, amelyben az individuum megszületését látják, szakít a demokrácia azon értelmezésével, amelyben azt államformának szokás értelmezni, szakít a militarizmussal, ami abban szokott kifejeződni, hogy a háborút természeti jelenségnek tartják. Ennek az új történelemszemléletnek a kiindulópontja sokkal hátrébb kerül, mint az szokásos. Nem az

írás megjelenésével kezdődik, a civilizációkat nem szűkíti le az általunk ismert írású civilizációkra, hanem magába öleli az utolsó jégkorszaktól eltelt egész időszakot, amely idő alatt az emberek részben még nem állami ellenőrzés alatt éltek. Mindez a kitágított időkeret lehetőséget ad arra, hogy elfeledett dolgokat lássunk meg: az eredeti demokráciát, civilizációkat erőszak nélkül, embereket, akik máshogy viszonyultak a természethez, mint később stb. Stb. Ebben a történetben például a monoteista vallások történet is egészen más lesz, mint azt eddig képzeltük. Mindezek csupán bevezetők, amelyet később igyekezni fogok bővíteni.

Eredeti demokrácia és a lenyomó mechanizmusok

Valamikor az egyiptomi birodalom születése előtt, valamikor a babilóniai birodalom születése előtt, az emberiség másképpen élt mint ma. Bár fajunkat tekintve ugyanazok maradtunk, érzelmeink, egymáshoz való viszonyaink megváltoztak. E nagy változás előtt, a legfőbb emberi érzés az élet szeretete volt, az élet csodájának dicsérete. Nem volt hadviselés, nem volt hódítás, nem létezett hierarchia a nemek között. Az egymásról való gondoskodás kiterjedt mindenkire. Nehéz ezt ma még elképzelni is. Ebben az időben mindezekből logikusan következően elterjedt volt a közvetlen demokrácia, amelynek előnyei nyilvánvalóak: minden ember tudása beleadódik a közösbe.

A történelmi idők hajnaláig az emberek tudtak egy fontos dolgot. Nem fogalmazták meg így, ahogy most én teszem, de ennek jegyében cselekedtek: Érdemes hangsúlyozni, hogy az akkori partneri/demokratikus viszonyokon felépülő társadalmakban sem angyalok éltek. Hogy ezeknek a társadalmaknak a működését jobban megismerjük, látjuk, hogy ezekben a társadalmakban is szükség volt olyan eljárásokra, amik a túlzottan hatalmassá váló, érdemtelenül kiemelkedő embereket, legyenek azok felnőttek, fiatalok, öregek, vagy gyerekek visszanyomta (leveling-down mechanisms).

Olyan társadalmi gyakorlatról van szó, amelynek az a célja, hogy a túlzottan asszertív egyéneket megakadályozza abban, hogy sikereiktől felfuvalkodva (például a vadászatban elért sikereire alapozva) ezt a helyzetet túlzottan kihasználják.

A vezetésre szükség van, hogy az belső konfliktusokat oldjon meg, hogy döntéseket hozzon háborús időkben vagy békében. A lenyomó mechanizmusoknak nem az a célja, hogy megfordítsa a hierarchiát, a vezető és a csoport között. Ez a mechanizmus egyszerűen azt szolgálja, hogy a társadalmi struktúra amennyire csak lehet, lapos maradjon. A vezetőket korlátozzák és ellenőrzik, hogy hatalmuk ne terjedjen túl azon, ami szükséges, az adott helyzetben.

Ha egy vezető, vagy egy önjelölt vezér dominálni próbálja a csoport többi tagját, akkor azt mondhatják neki, hogy amit csinál az nevetséges (nevetségessé tevő taktika), vagy egyszerűen magára hagyják és elsétálnak, nem engedelmeskednek neki, vagy figyelmen kívül hagyják. Más taktikák esetén leváltják, elküldik (cserépszavazás), száműzik a túlzottan asszertív tagot. Szélsőséges esetben a kivégzés is egy opció lehet. (Minden csoportnak sajátos ilyen eszközei lehetnek.).

Néha a vezéreknek sikerül kihasználva helyzetüket előnyökhöz, több hatalomhoz jutniuk. A legtöbb esetben azonban hatalmuk, tekintélyük túllépése esetén a csoport ezt hamar észleli és szinte észrevétlenül hatásos ellenlépéseket tesz. Számos antropológus azért nem vette észre ezeket az eseteket, mert a gyűjtögető-vadász csoportok mindezt szinte észrevétlenül tették. Mindezek azért is működhettek ilyen jól, mert a kis csoportokban a kommunikáció intenzív.

Azok akik a lenyomó mechanizmusokat alkalmazzák, nyilvánvalóan ezzel előnyhöz jutnak. Az egyénnek jobb, ha vele a többiek megosztják a hatalmat, mintha abból teljesen kimaradna. Ez az ősi viselkedés megfigyelhető már a „csimpánz politikában” is, ahol alacsonyabb rangú férfi csimpánzok koalíciója, képes legyőzni a legerősebb hímet. Ez a képesség fokozatosan fejlődött és bonyolultabbá vált. A csoport minden tagja élvezheti a jó vezetés előnyeit, de a despotikus vezetés nem az. Azonban egyedül egy csoporttag nem mindig képes felvenni a

harcot egy túlzottan asszertív hatalmas vezérrel. Ugyanakkor a csoport tagjainak közös érdeke, hogy megmaradjon az önállóságuk, hogy helyzetük javuljon, ami arra mutat, hogy közösen tegyenek a túlzottan asszertív vezér ellen valamit, hogy az egyenlőség megmaradjon. Annak ellenére, hogy mindenki a maga pozícióját igyekszik védeni, a végeredmény az egyenlőség fennmaradásában mutatkozik meg.

A lenyomó mechanizmusok működtetése mellett fennmaradhatott az a demokratikus struktúra, amelynek elvei így foglalhatók össze:

- a döntéseket tanácskozás és konszenzus alapján hozzák
- az egyéneket nem bírálják felül és nem kényszerítik dolgokra a csoportban.
- társadalmi státusz, érdekek, és pozíciók (ha egyáltalán léteznek) önkéntesen lesznek kinevezve és visszavonva, és nem örökölhetők
- az egyének szabadon elhagyhatják a csoportjukat, vagy csoport tagjaikat.

Az „erős” férfiak hatalomátvétele

Miként bomlott fel ez az állapot? Mi jött helyette, mi maradt meg ebből a korai időszakból?

Nem könnyű a válasz, mert az történelem eme nagy fordulata előtti időről szinte nincsenek direkt írásos emlékeink. Közvetve vannak, mert a leírt mitológia ősi rétegeiben ott bujkálnak ennek az időszaknak a nyomai, és ott vannak az időszak műalkotásai, amikből sok mindent le lehet olvasni. Ezt a feladatot végzi el az archeo-mitológia, amely igyekszik összekapcsolni a múlt ezen nagyon különböző emlékeit, és kideríteni az emberi viszonyok milyenségét a fordulat előtt. A kérdésre, hogy mi indította el az átalakulást a Szaharázia tézis igyekszik választ adni: Az utolsó jégkorszak után a jégsapkák olvadásának következtében egy csapadékban bő időszak következett. A mai Arab sivatag és a Szahara is termékeny

vidék volt. Ahogy a jégsapkák olvadásából származó többlet víz elfogyott ezek a területek elsivatagosodtak. Az ezeken a területeken honos emberek élelemhiányban szenvedtek, vagy éheztek, gyakran katasztrofális mértékben. Mint ez a mai afrikai éhezések történetéből ismert, először az öregek és a betegek halnak meg, azután a gyerekek, azután a nők. Férfiak, elsősorban erős fiatal férfiak bandákba tömörülnek, aminek célja a táplálékszerzés, és rabló hadjáratokat folytatnak. Ennek során egy karakter átalakulás történik: az ősbizalom eltűnik, félelem és bizonytalanság keletkezik. A férfi nő, az anya-gyerek kapcsolatok megzavarodnak. A korábbi kultúra szétesik, eltűnik, mert nem adódik továbbA következmény: Hódítani, rabolni, ölni azért, hogy élhessünk.

Ezek a törzsek (arják és semiták) nyomulnak be a korábban békésen élő birodalmakba, és vetik alá ezeket fokozatosan, hierarchikus társadalmat, elnyomást teremtve. Természetes, hogy ezek a társadalmak nem tűrik a részvételi demokráciát, mert alapvető jellegzetességük a hatalmi koncentráció, a hatalom megosztása helyett, a közös bölcsesség helyett, a majdnem vagy teljesen isteni bölcsességű vezető

Egyre jobban pusztulnak a korábbi emberi értékek, egymás segítése és megértése, az egymásról való gondoskodás, a partneri viszonyok az emberek között. A korábbi mítoszok helyett, amelyek a korábbi értékeket dicsőítették új mítoszok kerekednek, olyanok, amelyek igazolni igyekeznek az elnyomó társadalmi struktúrákat. általában a transzcendencia segítségével, amikor is a az istenihez vagy legmélyebb értékeinkhez csak közvetítőkön, a papokon keresztül juthatunk. Amikor visszatérünk azokhoz a képekhez, amik a mítoszokat hordozzák, a szobrokhoz, a barlangrajzokhoz, vagy a költészethez, ahol ez létezik, akkor megvan az esélyünk arra, hogy visszatérjünk az eredeti érzékenységhez, amely ezeket létrehozta. Annak ellenére, hogy felismerjük az egyiptomi, sumériai és más kultúrák hiányait, mégis képesek leszünk képeik és történeteik segítségével felfedezni e nagy fordulat előtti kultúrákat. (Régi Európa kultúrája (i.e 7000-4500), Harappa civilizáció () Minoszi Kréta ())

Két modell

Azóta az emberek egymás közötti és természeti környezetükhöz való viszonyának két modellje létezik:

1.) Uralkodásra épülő (zsarnok) modell

Tekintélyelvű társadalom és családi szerkezet, ahol a hatalom kizárólag a hierarchiában magasabban állók kezében van. A férfiak dominálnak, az alul levők (általában nők és gyerekek) félnek, erőszak alanyai lehetnek. Ebben a kultúrában jelen vannak meggyőződések, történetek, értéképzetek, amelyek ezt a struktúrát normálisnak és természetesnek láttatják.

2.) Partnerségre épülő (demokratikus) modell

Demokratikus és egyenrangúságot hangsúlyozó társadalom és családszerkezet. A nemek között egyenrangú kapcsolatok, kevés erőszak, mert az szükségtelen, hiszen nem kell egy hierarchikus különbséget fenntartani. Ebben a kultúrában jelen vannak meggyőződések, történetek, értéképzetek, amelyek ezt a struktúrát normálisnak és természetesnek láttatják.

A történelemben egy eltolódás figyelhető meg, amelynek során a 2.) Partnerségre épülő (demokratikus) modell-t a 1.) Uralkodásra épülő (zsarnok) modell váltotta fel. Egy másik irányú változás azonban ugyanúgy lehetséges.

Egy ilyen világ megvalósításához erőt kell gyűjtenünk. Ennek folyamán meg kell kérdőjelezni számos dolgot: A háborúk elkerülhetetlenségét, a jogtalan egyenlőtlenségek létét a társadalomban, a társadalmi környezet rombolását. Ugyanígy kell eljárni számos szentnek tartott történettel és értékfelfogással is. Ezek helyett olyan történeteket kell elmondanunk, amelyek a partneri, demokratikus viszonyokra buzdítanak. Mindezeket nemcsak a mindennapi életben kell megtennünk, hanem az iskolában is. Az Uralkodásra épülő 1.) modell ugyanis jelen van az iskolákban is. Az iskolában jelen vannak olyan erősen hierarchikus struktúrák, amelyek a demokratikus akaratképzést, a partneri viszonyokat akadályozzák. Jelen van a mindenre kiterjedő értékelési gyakorlat, amely támogatja az uralkodási modell fennmaradását. Ugyancsak erősen jelen van a tananyagban az ennek a modellnek

az egyedül lehetséges voltát hirdeti, és a partnerségre épülő modellt ignorálja vagy lehetetlennek mutatja be.

Biológiai felépítésünk számos lehetőséget hagy nyitva:

Lehetünk:

- Erőszakosak vagy erőszakmentesek
- Érzelemmentesek vagy megértők
- Kegyetlenek vagy humánusak
- Rombolók vagy építők

A partneri viszonyok egyik jellemzője, hogy sikerül elkerülni a konvencionális szembeállításokat, mint kapitalizmus-kommunizmus, bal és jobb, vallásos – ateista címkéket. E helyett jobban járunk, ha az emberi kapcsolatokra koncentrálnak. Ennek tükrében vizsgálhatjuk azt, hogy intézményeink, értékeink vajon az erőszakot vagy az erőszakmentességet támogatják, a tekintélyelvűséget vagy a demokráciát, az igazságtalanságot vagy igazságosságot az erősítik, kegyetlenségre vagy humánusra biztatnak, a környezetet kímélik, vagy környezeti katasztrófákhoz vezetnek. Mindezeket a dolgokat természetesen nem könnyű egyetlen pillanat alatt átlátni. A történelmet úgy kell végignézzük, hogy egyaránt lássuk a változásokat, amik egy partneribb, demokratikusabb világ fele mutatnak és azokat is, amelyek fenn akarják tartani a domináns/zsarnoki struktúrákat. Látnunk kell, hogy minden fejlődés ellenére még tele van a társadalmunk tekintélyelvű, igazságtalan, férfiuralmat előnyben részesítő, az erőszakot is megengedhetőnek tartó intézményekkel, értékekkel, beállítódásokkal. Az iskolai tantervekben mindezeket a dolgokat támogató elemek bőséggel találhatóak. Ugyanez igaz a tanítási módszereinkre is. Az iskola még mindig gyakran nyíltan, vagy rejtetten, azt tekinti feladatának, hogy olyan embereket képezzen, akik elfogadják a merev hierarchiákat, akik ellentmondás nélkül végrehajtják a parancsokat, amelyek az iskolában a tanároktól, később a munkaadóktól vagy a kormánytól jönnek. Ezek a nevelési módszerek azt is elfogadtatni igyekeznek, hogy a hierarchiában magasabb helyen állók erőszakot is alkalmazhatnak, lehetnek érzéketlenek, és ez így rendben van, mert ők feljebb állnak,

és okosabbak. Ezeket a dolgokat normálisnak tekinteni egy konfliktusba sodorhatja a hierarchiában lejjebb állókat. Félelmet érezhetnek, bűnösnek tekintik magukat és szégyenkeznek. Lehet azonban, hogy mindezeket elnyomva magukat a felsőbb hatalom értékrendszeréhez alakítják. Mindezek a dolgok eltűnhetnek a mögött, hogy a gyerekeket versenyre kényszerítik egymás között. A verseny közben nincs helye érzelmeknek, azokat mellőzni kell, és a pillantást a célra szegezni, amelyet a felsőbbtség határozott meg. Ebben a folyamatban eltűnhet a gyereki érdeklődés és tudásvágy. A partneri/demokratikus viszonyok között a verseny helyett a csoportos együttműködő munka dominál, amely fenntartja azt, hogy a gyerekeknek szava kell legyen a célok meghatározásában, a munkamódszerekben és időbeosztásban, és amelyek így azt is szolgálják, hogy a gyereki tudásvágy fennmaradjon.

Zsarnoki vagy funkcionális hierarchia

Mindez nem jelenti azonban azt, hogy a hierarchia léte önmagában egy rossz dolog lenne. Meg kell tudnunk különböztetnünk zsarnoki és funkcionális hierarchiákat. Az előbbiek kényszerre és félelemre alapoznak. A hatalom az ilyen zsarnoki hierarchiákban szélsőségesen nagy és koncentrált. A hatalom arra is kiterjed, hogy annak birtokosa fájdalmat okozhat az alárendelteknek, azok testi épségét megsértse, vagy akár ki is végezze őket. Az ilyen hierarchiákban a hatalom birtokosát idealizálják, istenítik, kritika nem érheti. A funkcionális hierarchiában a hatalom alulról delegált, a cél dolgokat közösen elérni, ezekben a hierarchiákban a felelősség megosztott, és a vezetők nem idealizáltak, és hatalmuk korlátozott, nemcsak elvileg, hanem gyakorlatban is visszahívhatók.

Mind a zsarnoki mind a funkcionális hierarchiákban az emberek végül is kooperálnak. A különbség az, hogy milyen célok érdekében, milyen belső érzésekkel teszik ezt, és milyen eredményeket érnek el. Ez a kétfajta hierarchia esetén nagyon különböző dolgokat mutat.

A funkcionális hierarchiákban is előfordulnak konfliktusok. Ezeket azonban nem úgy oldják meg, hogy vesztesek és győztesek legyenek (ami a zsarnoki struktúrákban azonos azzal, hogy az amúgy is felül lévő a győztesek), hanem úgy, hogy a felmerült problémákra kreatív megoldásokat keresnek, sokszor nem pusztán egy kompromisszumot keresve, hanem egy kreatív mindenkire kielégítő megoldást kutatva.

Egy iskolában mindez azt jelentheti, hogy a funkcionális hierarchiában vezetőnek jelöltek csak az iskolai szabályok egy kis részét határozzák meg, míg egy másik részt közösen határozz meg az egész közösség és hajt is végre. Ennek megfelelően a felelősség is megoszlik. Így a funkcionális hierarchiában együttműködő emberek egymás között jóval inkább tisztelik, és az erőszakmentesség is sokkal inkább megvalósul. Ilyen környezetben a lázadások, amik egyébként tekintélyelvű környezetben jellemzi a fiatalokat, magától elmarad, mert a közösség fiatal tagjai is érzik, hogy befolyásuk van az eseményekre.

Vissza a törtélemhez – A demokratikus iskolák mozgalmáról

Úgy érzem, hogy a történelem érdemes a tanulmányozásra. Talán nem azért, hogy ott kész megoldásokat találjunk napjaink problémájára, hanem azért, hogy okuljunk abból, hogy korábban milyen problémákra milyen megoldásokat találtak elődeink, és ezek a megoldások hogyan működtek. Természetesen igaz az a régi görög bölcsélet, hogy az ember nem léphet kétszer ugyanabba a folyóba, de a folyók mégis léteznek, és újra és újra át kell kelni rajtuk, és a korábbi hidak tanulságai segíthetnek egy jobb híd tervezésében. Ezért tanulmányozom hát tovább a történelmet is.

Amikor azt mondom, hogy a demokratikus iskolák ehhez a nagy fordulat előtti időszakhoz kapcsolódnak, akkor mindezzel nem mondom azt, hogy abban az időben tejjel mézzel folyó Kánaán volt. Fontos felismerni, hogy nem volt egy „tökéletes világ”, egy világ, amelyben senkivel nem történik semmi rossz. Rossz

dolgok történtek ugyanúgy mint Summerhillben vagy más demokratikus iskolában, ahol előfordul hogy gyerekek hatalmaskodnak más gyerekek felett. Azonban a Summerhilli tanácskozások – ugyanúgy mint a korai közvetlen demokrácia – egy lehetőséget biztosít arra, hogy a hatalmaskodókat felelősségre lehessen vonni, a demokratikus öngazgatás a konfliktusokkal szembe tud nézni, és nem igyekszik azokat kiiktatni, vagy egyoldalúan a hatalmasok kénye kedve szerint megoldani.

A demokrácia tehát nem Görögországban született, hanem jóval korábban, és a görög demokrácia nem egy elsőszülött, hanem csupán csonka újjászületés. A görög filozófia és vallás egy része képviseli a korábbi időszak emberibb kultúráját, míg egy másik rész ugyanúgy, mint Egyiptomban, vagy Mezopotámiában az új hatalmi rendszer támogatója. A görög civilizáció érdekessége, hogy az első befolyás igen erős, a másik két civilizációhoz képest. Ennek oka az, hogy itt maradt fenn a minoszi civilizáció képében a békés emberi kultúra a legtovább.

A görög civilizációt mindezt azért nem tudom egyértelműen csak hozsannázni. Nem felejthető el, hogy ez a kultúra – még az athéni demokrácia virágkorában is – rabszolgotartó volt, és alávetette a nőket. Amit a görög kultúrában becsülni kell azt becsülöm, ami elvetendő azt elvetem. Csodálom a kultúrát, hogy megengedte, hogy Szókratész szabadon beszéljen, de elítélem, mert halálra elítélte őt. Csodálom a görög mítoszokat, az Odisszeát, de elítélem a rabszolgaságot, a nők jogfosztását. Ezért szemben Summerhillel nem is tartom az athéni demokráciát teljesnek, csak részlegesnek, mert azoknak a köre, akik teljes értékű állampolgárok voltak behatárolt volt, és ezek az állampolgárok uralkodtak, és ítélték a többi elhallgatott ember fölött.

Látszólag a nagy fordulat utáni emberi történelem nem más, mint annak történet, hogy melyik király képes több katonával és jobb fegyverrel minél nagyobb területet meghódítani. Ezek a királyok, császárok, diktátorok, láthatólag nem riadnak vissza semmilyen erőszaktól, és mindig vannak közelükben mások, akik

mindezt igazolni igyekeznek, fenntartva ezzel uraik és saját privilegizált helyzetüket.

Mindez nem azt jelenti, hogy nem lehet azok kezéből kiragadni a hatalmat, akik ezt önként nem osztanák meg a többiekkel. A Hermésről szóló homéroszi himnuszban Hermes, aki éppen csak megszületett, kicsi és esetlen és mégis képes a napistentől Apollótól elvenni annak hatalmát. Valamit cserébe kell adnia, de bebizonyosodik, hogy a hatalmasok és törvényeik nem megváltoztathatatlanok.

Nemcsak egyéni utakon, hanem kollektív módon is meg lehet dönteni a diktatúrákat. Erre számos példa van az athéni görög demokráciától kezdve az angol parlamentarizmus kialakulásáig, a francia és az amerikai forradalomig. Ugyanezt tette meg kicsiben Neill is, amikor – Homer Lane nyomán – eltörölte a szokásos iskolai hierarchiát. A változást felülről vezette be, de önmaga is profitált belőle: Nem vették körül többet kedveltek, akik privilégiumokért cserében ajnározták őt, hanem mindenki kedvelte, mint egy velük sok vonatkozásban egyenlő partnert. Ugyanez a csoda megismétlődhet egy munkahelyen is, mindenütt, ahol a vezetők megértik, hogy a demokrácia egy jobb és őszintébb rendszer a tekintély és vezérelvénél.

Mindez nem jelenti azt, hogy a demokratikus és munkahelyek iskolák kialakítása egyszerű feladat. Nem egyszerű, mert a kultúra amiben élünk nem nagyon ismeri azokat az emberi attitűdöket, amik szükségesek a kiscsoportos demokráciához. Nem tudjuk jól megfogalmazni problémáinkat, nem tudunk jól megoldási javaslatokat ajánlani, nem tudjuk, hogy hogyan lehet produktívvá tenni ezeket a találkozásokat, nem tudjuk jól megfogalmazni az egész folyamat mögött álló erkölcsi elveket. Mindezeket a hiányokat kellene pótolni Homer Lane, Alexander Neill, Daniel Greenberg, Zoe Jane Playdon, Ronald Swartz, Jerry Mintz írásait olvasva. Hiba lenne, ha azt gondolnánk, hogy Neill egyetlen magyarul megjelent könyve egyedül elegendő ahhoz, hogy valaki egy Summerhillhez hasonló iskolát sikeresen létrehozson.

Kapcsolódó oldalak:

- Szerb Antal: A görögök előtt
- Ki szól a farkasok nevében?
- Fóti Péter: Poroszos-e a mai magyar iskolarendszer?
- Amit Röfi nem tudott...